

Żydowskie dziedzictwo i historia w miastach Europy Środkowo-Wschodniej

konferencja we Lwowie

Piotr Piluk

W dniach 29-31 października odbyła się we Lwowie międzynarodowa konferencja, która skupiła badaczy z różnych krajów zajmujących się żydowskim dziedzictwem kulturowym i historią w Europie Środkowo-Wschodniej. Jej organizatorem było Centrum Historii Miejskiej Europy Środkowo-Wschodniej we Lwowie. „Słowo Żydowskie” objęło konferencję patronatem medialnym.

Konferencję rozpoczęło otwarcie wystawy „Wo ist Lemberg / Ze Lwowa w świat”, zrealizowanej pod koniec ubiegłego roku w oparciu o różnorodne i bogate materiały archiwalne. Jej otwarcia dokonał Hermann Simon, dyrektor Fundacji Neue Synagoge Berlin – Centrum Judaicum, przez którą została przygotowana. Wieczorem, w restauracji „Wiedeńska” przy Władach Hetmańskich odbyła się uroczysta kolacja, podczas której uczestnicy konferencji mieli możliwość poznać się i porozmawiać. Następnego dnia zaczęła się właściwa część konferencji. Uczestników przywitani organizatorzy – Harald Binder, dyrektor centrum i Tarik Ciril Amar, dytektor naukowy. Wykład inauguracyjny wygłosiła Ruth Gruber, poruszając kwestię doświadczania i obrazowania żydowskich przestrzeni.

Dwa dni wypełniły referaty i prezentacje podzielone na pięć grup tematycznych. W pierwszym panelu poświęconym zapomnieniu, ponownemu odkrywaniu i rekonstrukcji dziedzictwa żydowskiego wystąpili: Omer Bartov (Brown University), Leonid Finberg (Centrum Judaistyczne Uniwersytetu „Kijewo-Mihylańska Akademia”), Haim Gertner (Yad Vashem), Felix Ackermann (Europa-Universität Viadrina Frankfurt/Oder). W tej części znalazła się również moja prezentacja fotografii. Dyskusję moderowała Veronika Wendland (Universität Leipzig). Drugi panel dotyczył zagadnień związanych z architekturą i historią sztuki. Referaty przedstawili w nim: Sergei Kravtsov (Hebrew University of Jerusalem), Rudolf Klein (Saint Stephen University Budapest), Thomas Hubka (University of Wisconsin-Milwaukee), Satoko Tanaka (Universität Wien) i Bob Martens (Technische Universität Wien). Dyskusję moderowała Oksana Boyko (Instytut Ukrainy Zachodniej). Kolejny, trzeci panel, podejmował zagadnienia rewitalizacji, kształtowania przestrzeni miejskiej i turystyki. Zebrani wysłuchali: Jakuba Lewickiego (Uniwersytet Warszawski), Samuela Grubera (Syracuse University), Anny Lipphardt (Universität Konstanz) i Kata

Zsófia Vincze (Eötvös Loránd University Budapest). Dyskusję moderował Bohdan Czerkess (Instytut Architektury Politechniki Lwowskiej). Po nim przyszedł czas na zajęcie się kwestiami autentyczności i wirtualności w rekonstrukcjach. Mówili o tym: Shelley Salamensky (University of California), Sofiya Grachova (Harvard University), Peter F.N. Hörz, (Rheinische Friedrich-Wilhelms Universität Bonn) i Delphine Bechtel (Université Paris). Dyskusję moderował Ostap Sereda (Ukraińska Akademia Nauk). Piąty i ostatni panel dotyczył roli muzeów, o której mówiły: Barbara Kirshenblatt-Gimblett (New York University), Sabine Offe, (Universität Bremen), Felicitas Heimann-Jelinek (Jüdisches Museum Wien), Cilly Kugelmann (Jüdisches Museum Berlin) i Zoriana Bilyk (Lwowskie Muzeum Religii). Dyskusję moderował Wasyl Rasewycz (Ukraińska Akademia Nauk).

Konferencji towarzyszyła także wspólna wizyta w ruinie synagogi Złotej Róży (hebr. Turei Zahav, jid. Di Goldene Rojz) na lwowskiej starówce. Dwa lata temu rozpoczęły się prace mające doprowadzić do odbudowania synagogi, jednak ich postęp nie jest zbyt szybki. O tym miejscu i planach odbudowy opowiadał

■ Hermann Simon (Stiftung Neue Synagoge Berlin).
Fot. Pik

■ Cilly Kugelmann (Jüdisches Museum Berlin).
Fot. Pik

■ Satoko Tanaka (Universität Wien).
Fot. Pik

■ Uczestnicy międzynarodowej konferencji „Urban Jewish Heritage and History in East Central Europe” podczas wizyty w ruinie synagogi Złotej Róży we Lwowie. Synagogę zniszczyli podczas ostatniej wojny Niemcy, a w 2006 roku rozpoczęły się prace przy jej odbudowie. Fot. Piotr Piluk

Meylakh Sheikhet (Union of Councils for Jews in the Former Soviet Union, Representative Office in Ukraine), a wspierali go Sergey Kravtsov i Jurij Lukomskij. Organizatorzy przygotowując konferencję mieli na względzie różnorodną, niemal całkowicie zniszczoną w czasie Holokaustu materialną i kulturową spuściznę żydowską w Europie Środkowej i Wschodniej. Wraz z końcem Związku Radzieckiego i fundamentalną liberalizacją polityki, a co za tym idzie, również społeczeństwa, rozpoczął się proces odkrywania i przywracania pamięci o żydowskiej spuściznie Galicji. Odbudowa i restauracja historycznych kwartałów żydowskich stała się przedmiotem szczególnej uwagi – dlatego też tak wiele mówiono o synagodze Złotej Róży, także w referatach. Podczas konferencji zostały zaprezentowane także niektóre osiągnięcia Centrum Historii Miejskiej, m.in. interaktywny projekt dotyczący Lwowa, co uczynił Serhij Tereszczenko. Inna prezentacja, przygotowana przez Natalię Zajcewą-Czipak (Ukrainian Center for Studying Public Opinion „Sotsinform”), ukazywała dzisiejsze postrzeganie przez mieszkańców Lwowa żydowskiej historii i dziedzictwa.

Bez wątplenia było to ważne i interesujące przedsięwzięcie. Do znakomitej organizacji konferencji przyczyniło się w dużej mierze także ogromne zaangażowanie Iryny Macewko – koordynatorki ds. akademickich, Sofii

■ Felicitas Heimann-Jelinek (Jüdisches Museum Wien). Fot. Pik

Dyak – koordynatorki projektu „Koło Lwowa” i Nadii Dorozhyny – menedżerki biura centrum. Organizatorzy zapowiadają dalsze działania służą-

ce badaniu, dyskusjom i wymianie wiedzy o żydowskim dziedzictwie kulturowym, które z przyjemnością odnotujemy na naszych łamach. ☒

■ Barbara Kirshenblatt-Gimblett (New York University). Fot. Pik

■ Rudolf Klein (Saint Stephen University Budapest). Fot. Pik

